

2290

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Den onde m.m.

Di sior ad här fings ingen "onde" te, menn takk så möed, Den onde m.m.
va e de fårr nå'd, såmm rejerar åmm kvällana å nättorna å såmm
di mödor?

Ad här fings ondorjordist, de e sanning. Menn de e ente
alla, såmm bler udsatta fårr `ed. Menn ja har säl fåd erfåra-d.

1929.

Bäckahästen.

Bäckahästen denn hann har slad Boel po armen en gång.

Bäckahästen.

Honn jikk övor bækken, å honn fikk en arm så stor å rö. Sin honn hade gåd övor bækken, så ble honn kånsti å sa: "Ser du ente, där e en hel lyng me husára nöre ve Lars Lars'." Honn ville ud å se en lyng husára, Di va ve Lars Lars. Menn vi så inga husára.

1929.

Maran och varulven.

De har di talad ämm, där va nåd di kalla fårr maran. Di Maran.

sa ad maran re dämm.

Menn de ska ja si, fårr ad varúla de kann di ble. Här Varulven.
udanfårr ve bakken, denn kvingan va i groséss. Å en kväll komm
ja ing, de va i märkningen, så sa ja ti mor: "Här e en hong, hann
har ente mer än tre ben, å rompan e stiv, honn står ragt ud. Hann
snusar så farlet." Å mor sa: "Va sior du?" Honn for ud å sa te
kvingan: "Håll du din där stängd!"

Fårr ville di riva ijél en männischa å ta åffored, så konne
di. Å då va di fri.

1921.

Övernaturlig katt.

För i varden komm di alltid fårr nåd, männischor.

Övernaturlig
katt.

Såmm Lars Pärsen i Fjellie; hann jick ude åmm middan. Så komm där en katt mitt fårr benen po hann å ville ente släppa-n fram. Så svor hann të, å katten grina å for nör i bäcken. De va ve Myllegären i Fjellie.

Når hann då komm ing, så asa hann hela denn ena sian. Så ställde hann se te å gräda, å hann konne ente tala. Å mor Lars Pärs måtte hjälpa hann i sängen. Å hann hade svored po, ad hann sögte allri kloga; menn di måtte lia väll söga Vinningakvingan, ingan hann ble så hann konne komma åpp å stö po benen. Hann ble så hann konne stia åpp å gå, når honn hade väd där, Vinningakvingan, menn hann ble allri rektet bra.

De va grannt vär å solen skente. Hann skolle bara gå te nabomannens å fråga åmm di ville komma å hjälpa hann å hysta. Så komm hann fårr dendärnie rälle katten.

De e ondorlet, de visor si alltid i katta.

Övernaturlig katt.

Ja har kommed fårr en katt så dann så. De va po Flackarpanas. De fick ja tjänns pó en gång. Ja komm övor en gräv en natt. Ja hade vad å passad en liden tös. Å ja komm fårr en stor, brågedor katt. Å hann ble så höj, så hann no åpp te armen. Å hann stytte me så farlet så. Hann ble så stor, så hann ble så höj samm en kál.

Över-
naturlig
katt.

Po Flackarpanas, näml. på Flackarps ägor. Gräv, grop, dike.
Brågedor, brokig. Kál (öppet a-ljud), kalv.

1926.

Äventyr på väg ifrån Flackarp.

Ja hade kommed ifrå Flackarp - ja hade vad där å frågt,
åmm vi fikk sätta pantåfflor där - å ja komm ente te å gå himm
förän de va kväll. Å po Trällebárjanas där va en gammal vall.
Å när ja kommor did, så tänkte ja: Sånna granna eble där liggor. Äpple synas
på marken.
Å ja böjde me nör å skolle plåcka äpp dåmm. Å ved härren, me de-
samma kommor där en stor faseli katt å stödor me i sian, så ja Övernaturlig
katt.
ble så dan så! Där va väll inga eble! de va bara såmm ja så.

Så sa vi de te mor åmm marnen, ad ja fikk tvonged gå hänn
te en kvinga å ble rögad. Kanhända honn har rögelse. De va ingan Anna blir
rökad.
solen sto äpp.

Menn du har säkort kommed fårr nånting, sa mor; fårr där brän-
nor alltid jus i denn vallen.

Såddent de ska alltid syns i katta.

1929.

En död man kommer igen och varnar sin son.

Ja va po itt ställe nörad imod Klågorp. Å mannen va nylia dö. Å fruen honn sa: "Där e en tjärkeharde har sajt, ad åmm di strör linnfrö i tjistan, så kommor di ente." - Å di hade glymmt å strytt linnfrö i. Ja lå ve dören i de lilla råmmed. Så mitt po natten - å då hade hann vad begravd i två da - så sior de i fynst⁵ored, po skruen (där va en skru mitt po fynst⁵ored) : "Papperen - den enýde!" Så fröste hann framm de i skruen där - de hördes såmm hann sto udan åmm i trägären. - "Va va de, Anna?" sa fruen. - "De sa: Papperen - den enýde." - "De va far, å de va såmm hann ville si te Ola, ad hann skolle jemna papperen fårr denn enýde." - När hann lå po de sista, så hade hann skickad ettor Ola, där va nåd hann ville hatt sajt hann, menn Ola no ente ing, fören far va dö."

En död man
kommer igen
och varnar
sin son.

Å fruen sa te Ola: "Far har vad himma i natt, hann va himma å ville si de hann skolle sajt ingan hann dö."

Fårr sånen va jo ente ingskreven i stället, å nu va de mening- en, ad hann skolle ajta se fårr den enýde mannen. De va en bror te fruen.

Å vi konne ente såva mer denn natten, äntan fruen ellor ja. Ja, de e möed en får bodde se å höra.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En mördad kommer igen och kräver rättvisa.

De va i Fjellie. Hann va tjörd te myllan, mannen. Så komm Gengångare.
hann rianes himm åmm natten å ö-la kvingan. Hann stack na ijel
me nåla. Å de skolle ingen få veda, ad honn va ö-lajd.

Å di begravde na po tjärregåren. Å de va jort så honn ente
skolle komma ijenn. Å honn va begravad, menn honn åd se ijennom
joren. Å honn gnava, så honn komm ijennom kläckarens bränn å ing
i stuan ongor bored. Far hann snacka åmm ed, ad honn hade gåd i-
jennom kläckarens bränn.

Å hann måtte nåck betjånna dé. Så hann fick fästning fårr ed.
De va åsse en farli dö hon fick.

1926.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Spökeri i Värpinge.

Di sior här fings ingen dållihed, menn de ved Gud i
himmelen där fings.

Spökeri i
Värpinge.

Menn te Pär Pärs' i Hollegåren, de va en räli går. Där
komm nå'd ing i tjöked åmm natten å slo så farlet. Å de jikk
åpp te piorna i sängen. Å Boel tjente där, å honn fikk sådden
faseli vark. Å honn jikk åpp å kalla po mannen. Å hann tände
en stikka å slapp inganåmm linntyed. Å honn ble au me varken.
"Å så ska där stäppas fårr holled". Där va rännestensholl,
såmm vanned skolle ränna ud. Där skolle va tätt.

Hollegåren (Hålegården), en numera nedriven gård i Värpinge.
(nr 7; jorden brukas nu under nr 8). - Antagligen trodde man-
nen det var en varulv, som kom in i köket, eftersom han befallde
att där skolle stoppas för rännestenshålet.

1929.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Spökeri.

De e så besynnorlet, di sior där e ingenting te, menn når Spökeri.
ja va hos Linnströmms i Rýssle - de va en mil ifrå Sösdála -
så po kvällen sad ja å flätte mattor. Å ve de ja siddor -
klåkkan va elleva, ja hade sodded länge - så kommor de ifrå
tjöked. Å de håppa å knäppte me näbbed såmm de hade vad en anka.
Å ja jikk hänn te spisen å stråg tännestikkor å sa: "Gå i Guss
namn å komm ente ijenn." Menn mitt åmm natten komm de ijenn å
knäppte, menn då leste ja ijenn, så de fårrsvánt. De va så
kånstet där.

Hann hade en dätton, såmm va jifft me en såmm siddor i den
kängelia hävrätten.

1929.

Vilsegående.

Ja hade vad te Ekstryms å fåd en stor krokka milk å itt Vilsegående. stort brö. De skolle mor ha, fårr honn hade sponged. Mor honn spant fårr skäppa.

Å när ja kommor övor gräven po hörnan ve Lars-Lars, så konne ja ente tjänna Håkans går ijenn. Ja va så när den vide går-en, menn ja tjännde ente Håkans går ijenn. Ja visste jo precis hodden den skolle se ud.

Så tänkte ja : "Akk, mor har jo sajt, ad ja skolle bytta ämm Medel att hitta rätt. skona, ifall ad ja ble vilse."

Ente förän ja hade tad skona au å ställt dämm fårr å bytta dämm, så tjännde ja gåren ijenn. Menn ja behövde bara ta dämm au å ställa dämm te rätta, så ingan ja hade tad dämm po, så så ja, här ja va.

Å ja sa ti mor: "De va då rektet väl, ad mor sa de ti me."

Man skulle alltså byta skor på det sättet att man satte höger sko på vänster fot och tvärt om.

12 2290

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

12

Här fings möed ondorlet te. Po Ekstrymms plan, de e så Vilsegående.
känstet va där har hänt.

Boel skolle gå did å tvätta en gång. Å honn ble vilse.
Å honn hade kommed änna ud po planen, liasåmm po en bro. Då
fårrnám honn ed, når honn komm po brädorna. Så ga honn se te
å kryva å tjännde ad honn va po brädorna. "Så bejynnte ja å
lesa, å de jalp. Sin visste ja här ja va."

"Ekströms plan", ägorna till nr 3 Värpinge i västra delen
av byn. Boel, nämligen Annas äldre syster, Boel Widell.

1929.

Åsumspågen. (En klok vid namn Lars Mårtensson, bosatt i S.
Åsum, Färs härad; född 1852, död 1902).

Når di va sjuga, så søgte di kloga, Åsomspågen å Annelöv-
kvingan. Här va väll många såmm søgte Åsoms-pågen. De va den
allor varste där fans. Åsumspågen.

Här va en kvinga här ude i Klåsstorhusen. Honn hade ligged
po låsaretted itt helt år. Hon va liasåmm spitälsk po hela
kräppen. Så to hingas mann te Åsomspågen. Så sa hann: "Hahá,
vaffårr har I ente kommed för? De e lia gått te jär. Menn I ska
koga ihoppa skræpperod å vedekli å askeris. Å de ska honn tvättas
me. Å så ska I tjöva en flasska vin inge po abeteked, å de ska
honn drikka po samme gång."

Å ve de honn hade tvättad se den fässte gången, så tårredes de
bårrt, de fallt rent vekk.

Di hållt hann ente fårr nå`d. Menn Harre Gud, di va där flere
gånga å skolle hänta-n te te tinged. Menn når hann hade satt se

po vöjnen, så jikk ennte hässtana. Menn så fort hann hade Åsumspågen.
kommed au, så flö di astá.

Där va en gammal kvinga, såmm hade väd där åppe. Å honn talte åmm di två drängana, såmm hade vad där å skolle se åmm hann konne nåd. Di hade bonged itt bänn åmm kákkelons-bened å hade mä se. Hann to imod bänned: "Ja, har I bara nåd å lägga i, så bler hann bra, menn ajjta jär säl!"

Di ga dåmm bodde ost å brö, når di skolle resa åpp te -n. Där va en gammal kvinga såmm reste did. Honn hade ost å brö mä se. Å ve väjjen lå itt hus, å där komm en kvinga ud å sa: "Vimm ska ha de?" - "De ska Åsoms-pågen ha." - "Vaffårr ska I bära de te hann? Hann behöver ente nåd å kann ingenting, Tannapågen." (Di sa jo Tannapågen å skällde-n fårr allt möjjelet). "De kann ja få i stället." - Å denn ga honn ded.

Menn når honn komm framm, så sa Åsoms-pågen: "De I skikkar te mäjj, de kann mor komma hid me å ente la andra få `ed. Å de

ja ska ha, de får I ennte sätta po bakken. Di däre karrana får I Åsoms-
ennte sätta po joren."

Där va långa rar, såmm hållt me skjussa.

Där va en stor rigor mann, såmm va spitällsk. "Ja kann resa
hår ja vill, ja bler allri bra." - Så va där en kvinga å sa: "Ja
harren kann jo ta te Åsoms-pågen." Å hann jore hann bra. Å di
fikk itt stikke jor, så di konne ha ko. Så hann va jo farlet dokkti.

Ja sa te Tjarrsti darr nöre - fårr honn hade lyde i hoeded -
"Du kann koga ihoppa skræpperod å vedekli å askeris å tvätta de me."
Menn honn trode ennte po`ed. Menn honn hade en sån såmm va fjälled
övor hela kråppen. Å honn to te Åsomspågen. Då va honn hos Åsomspå-
gen fårr hanom. Å hann sa ti na honn skolle ta i trägåren adortann
sårrtor å koga ihoppa å tvätta hann me. Å de fallt au sin honn hade
tvättad -en itt par gånga. Honn skolle ha så många sårrtor, åmm de
så bara va au barrken.

Annelöv-kvinnan. (En klok kvinna i Annelöv, Onsjö härad.
Kallades också Rantan.)

Annelöv-
kvinnan.

Dendäre Annelövkvingan honn hade en pia. Å honn hade vad
bårte å hannlad. Å då träffte honn en án kvinga. Å honn sa:
"Du kann gå mä ing." Å honn jikk inged. Å när honn komm himm,
så sa Annelövkvingan: "Hör du min pia, när du går å hannlar
fårr mäjj, så går du ente ing te andra ellor sättor kårrana po
bakken." - Honn visste jo reda po all ting. Honn trode ente ad
honn hade reda po ded.

Sånnt ska di lära ingan di har gåd å lest.

Akk, de va där ude i Ola-Annors går. Di sögte hos Annelöv-
kvingan. Där va en tös, såmm va så usel, så honn konne ente röra
se. Å när honn komm där åpp, så va honn så honn sprant å sjång.

Menn där te Krissten Pärs' i Värpinge. Där va alla kregen
dållia. Di ble så dållia, så di visste ente va di skolle járra,
å hässtana di sto å rysste i stallen.

17. 2790

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

17

Så reste di te Annelövkvingan. Å honn sa: "Åmm I kommor
ing i stallen, å tittar ongor bjilken, så siddor där en ryssk
me alla sårrtors hår. Å de ska I bränna åpp. Å sin kommor ja
did å rögar i stallen, å sin bler kregen bra."

Annelöv-
kvinnan.

Hår konne honn veda de? Di visste ente säl åmm ed, di trode
ente de konne äjja grong.

Å honn va där å röga, å kregen ble bra. Å de ved en ad de
e sanning. Ja va en femtan, sextan år; ja hade gåd ållest.

De såmm en anen har säl erfåred, de ved en e sanning.

Ryssk, ruska, knippa.

1929.

Jungfru Hyberg i Lund, som skaffade stulet gods till rätta.

Såsåmm jångfru Hybarj där inge i Long. Honn hade en fastor,
å honn konne skaffa ståled goss ijenn. Denn natten ad hingas
fastor dö, så fikk honn denn ongorrättelsen. Honn konne skaffa
ståled goss ijenn, de kan härren tro.

Jungfru
Hyberg
i Lund.

Honn har skaffad en schal ijenn te mäjje. Denn va rent splinn-
tor ny. Å ja hade-n i tjisstan, å denn va låst. Å di stal schalen
fårr me. Å ja sa te mor: "Ja menn jångfru Hybarj kann skaffa stå-
led goss ijenn."

Å mor jikk did, å jångfru Hybarj sa: "E de så honn inte har
lämnat den i en annan manns hann, en såmm e edsvóren, så får honn
denn ijenn i maren ingan klåkkann itt." Så jikk honn ing i en liden
kammare å la se å såva. Mor titta ing å så ad honn såv. Så komm
honn ijenn å sa åmm honn ville se na i en spann vann, så fikk honn.
Å mor honn tyttes håred rysstes po na, menn honn ville ente se na.

Honn tänkte: Bevars Gud, kann du så möed?

Jungfru
Hyberg
i Lund.

Å nässta da klåkkan itt så fikk ja schalen. De va kvingan po ställed, å honn komm me schalen, å honn va bleg sämm itt lij, å de va så hännorna rysstes. Å honn ga me schalen: "Ja här e Annes schal, denn har ja fonned." Ja tänkte: "Ja, du har fonned denn bra." - Ja te stilla å to min schal. De va i Ola Annors går där udad imod Fjelie. De va i denn gåren, de va de.

Stulen schal
kommer till
rätta.

De va ännå fårrfärlet ad honn konne. Di to jångfru Hybarj po råstuan en tolltre gånga. Menn de jore ingen nytta. Di sa: "Honn e varre änn vi." - "Ja har fåd mitt i min sömn å ente po nåd anned vis."

Akk, jångfru Hybarj denn tjännor ja gått, fårr de honn har skaffad schalen te me.

Va di fattia, så to honn bara en tjugefemmöring, menn va di riga å hade rå, så sa honn va honn ville ha.

Ett kistlock öppnas.

De va te Pär Pärs. Di hade en tjista di ente konne få åpp. Kistlock
öppnas.
Så sa dåttoren te mannen: "Å ta å yppna dinne tjistan." - Di
skolle sola klär å dynor ellor nåd såddent. Å hann slo me myssan
tre slag po låged, å låged for åpp me desamma. De flö precis åpp
såmm ingenting. Di hade hatt så möed å jårra ve tjistan. Di hade
ente konnad fåd na åpp.

Detta skedde hos Per Persson i "Hollegåren" i Värpinge.
Anm. av upptecknaren.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Lyte botas med rinnande vatten.

De e väll besynnorlet me sånna dära lyde. Ja hade så Rinnande
många finna po hagan. Mor honn visste ente va vi skolle järra, vatten emot
menn så skrev mor te min ällsta sysstor Elna, honn va lant äppad- lyte.
fårr. Å så skrev min sysstor ad ja skolle gå nör te åen å hålla
hännorna i vanned å la ed ränna övor hännorna å kasta-d övor hoe-
ded. Å de jore ja tre gånga, när solen va nör-gån. Ja jikk nör i
åen, å där hållt ja mina hännor. De e farlet bra, rinnanes vann.
Ja fikk ente hälsa å ente tala ongor tiden menn ja jikk did å
jikk därifrå. De va tre kvälla po ra. Ja skolle stöda-d po hagan
å slänga-d po ryggen.

äppadfårr (uppåtför) d.v.s. uppåt landet, norrut.

22.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Nyttan av rökelse.

Di sior ente rögelse jårr nå`d, menn rögelse jålpor lia väll, Nyttan
åmm di bler rögade når solen e nör-gån ellor ingan honn har ståd av rökelse.
åpp.

Di tjypte den inge po abeteked. Di la`en i en gammal trässko
å di to gnistor au kackelonen, så de skolle ryga.

Ja har säl bled rögad. Vi skolle gå övor `ed tre gånga, å
ronnten åmm tre gånga. Å mann skolle ta itt stort lagen övor se.
De skolle mann såva i övor natten. Ja menn, denn rögelsen va bra.

Å åmm di tännor po en sticka inganåmm linntyed, å släppor na
nör, så går varken veck.

1926-29.